

Okuyucu Mektupları

Letters

Bir Yazışma: Cumhurbaşkanıyla Arşivlerimiz Üzerine

A. Şenol Armağan *

Sunuş:

Bu yazının amacı “birikim” anlamına gelen arşivlerimiz ve kütüphanelerimiz ile ilgili 7. Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren’in görüşlerini almaktır. Yazının çıkış noktası arşivler olmakla beraber, bir soruda kütüphaneler ve arşivler beraber değerlendirilmiştir. Kendileri, bu kurumlarımızın önemini konuşma ve eylemleriyle zaman zaman vurgulamışlardır.

Ülkemizde arşiv ve kütüphanelerimizin önemini yeterince anlaşılabilirliğini söylemek güçtür. Kamuoyunda arşivcilik ve kütüphaneciliğin “meslek” anlamında yeterince kabul görmemesini de bu savı destekleyen bir delil olarak öne sürebiliriz. Hal böyle olunca, bu konularla ilgili olarak, Eski Cumhurbaşkanımızın görüşlerinin alınması ve yayımlanması yararlı görülmüştür.

Sözde Ermeni soykırım iddiaları, konunun bir başka boyutunu teşkil etmektedir. Cumhurbaşkanımız bununla ilgili olarak da çeşitli görüşlerini ortaya koymuşlardır.

Özet olarak, yazının yayınlanmasında şu faydaların görüldüğü belirtilebilir:

- Bilgi ve belgelerle uğraşan kurumlarımız bağlamında en üst düzeyde görüş alınmıştır.
- Bu konularla ilgili en üst düzeyde görüş alınması, özellikle arşivlerimizin, gündemdeki sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla beraber değerlendirilmesine (ya da “tarihçilerin işini tarihçilere bırakalım” konseptinin geçerliliğine) yardımcı olabilecektir.

Çalışma, aşağıda gösterilen yedi adet sorunun yazıyla bildirilmesi ve cevapların da yazıyla alınması suretiyle yapılmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımıza yazımız için vakit ayırdığı için çok teşekkür ediyor, mutlu ve huzurlu bir ömür diliyorum. Ayrıca bu yazının hazırlanmasında

desteklerini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Hasan S. Keseroğlu'na da teşekkürlerimi bildirmeliyim.

Kasım 2004

Sorular:

- 1- Efendim, 8. Cumhurbaşkanımız Sayın Turgut Özal, Türk Kütüphaneciliği dergisinde yayınlanan "Başbakan Sayın Turgut Özal'ın Başbakanlık Devlet Arşiv Sitesi Cumhuriyet Arşivi'ni Açış Konuşması" ve "Sayın Turgut Özal'ın Anısına" başlıklı yazılarda, sizin arşivlerimize ne kadar önem verdiğinizin altını çizmişti. Hatta adı geçen arşivin Cumhuriyetin 65. kuruluş yıldönümünde açılmasını arzu ettiğinizden söz etmişti. O zaman Başbakan olan Özal'ın, sizin programınızın el vermemesi nedeniyle katılmadığınız açılış töreninden önce burayı ziyaret ettiğinizden söz ettiğini de biliyoruz. Bu nedenle, bizler sizin arşivlere özel bir ilginiz olduğunu anlıyoruz. Acaba, bu ilginin nedeni ne olabilir?
- 2- Ülkemiz arşivlerinin durumunu nasıl görüyorsunuz? Sizce, bir ülke için arşivlerin önemi nereden kaynaklanmaktadır?
- 3- 1980 ve 1990'lı yıllarda arşivlerimizdeki gelişmeler acaba aynı ölçüde neden sürdürülemedi?
- 4- Başbakanlık Devlet Arşiv Sitesi Cumhuriyet Arşivi'nin sizin döneminizde açılmış olmasının özel bir anlamı var mıdır?
- 5- Sözde Ermeni soykırımı ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Sözde Ermeni soykırımı tasarılarının hala birçok kamuoyunda dikkate alınması acaba, ülkelerin politikalarını oluşturmada arşivlerin ne ölçüde etkili olduğunu gösteriyor? Konuyu ülkemiz açısından değerlendirebilir misiniz?
- 6- Siz hem bir askersiniz hem de cumhurbaşkanlığı yaptınız. Acaba kendi evinizde bir arşiviniz var mı?
- 7- İlerleme ve gelişme hedefleyen toplumlar, Sayın Özal'ın da dediği gibi, "Geçmişle bugün, bugünle yarınlar arasında köprüler kurulması, siyasi, ekonomik ve kültürel alanda yaşanan tecrübelerin gelecek kuşaklara aktarılmasında" büyük rol oynayan kütüphane ve arşivlerini geliştirmeden bu hedefe ulaşabilirler mi? Arşiv ve kütüphaneler konusuna eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?

Cumhurbaşkanımızın Cevapları:

Ülkemiz, arşiv bakımından en zengin ülkeler arasında yer alabilir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan devreden arşivleri gördüğümde, ne kadar zengin bir arşive sahip olduğumu anladım ama üzülerek ifade etmeliyim ki, bu kadar zengin

arşivlerimizi oluşturan belgeler, uygun bir yer bulunamadığından, içerisi yağmur suları alan Sultanahmet'teki taş bir binanın içinde muhafaza edilmiş ve tabii, birçoğu olumsuz hava şartlarından ötürü çürümeye yüz tutmuştu. Cumhurbaşkanlığım döneminde bu durumu görünce çok üzüldüm ve arşiv malzemesinin korunması için gerekli tedbirlerin alınması talimatını verdim. Zira o tarihlerde, sözde Ermeni soykırım iddiaları sık sık gündeme getirilmekte ve bazı ülkelerin parlamentolarında da bu sözde soykırım onaylanmakta idi. Bu iddiaların doğru olmadığını ispat edecek en kuvvetli delil, Osmanlı İmparatorluğu'ndan devreden o kıymetli arşivlerimizdir. Biz, bu arşivleri bir sır gibi saklamış, yerli ve yabancı kamuoyunu aydınlatamamışız. Ayrıca, en mühim zorluk, arşivlerin Eski Türkçe olması ve onları okuyacak kişilerin de çok zor bulunmasıydı. Yine, verdiğim direktif üzerine, arşivdeki bu eski bilgiler, Eski Türkçe bilen 200'e yakın uzmanca Yeni Türkçeye çevrilmeye başlamış ve o güne kadar bir sır gibi gizlenen bilgiler, yerli ve yabancıların tetkikine açılmıştır. Öyle zannediyorum ki, arşivler sayesinde Ermeni soykırım iddiaları azalmaya başladı. Ancak, benim bu çabalarımın daha sonra da aynı hız ve heyecanla takip edildiğini söyleyemem.

İstanbul'daki Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan arşivlere paralel olarak, Cumhuriyet dönemindeki arşivlerimizin de ilgililerin tetkikine sunulabilmesi için, Ankara'nın Yeni Mahalle semtinde modern bir arşiv binası, inşa ettirildi. Böylece, çok kıymetli arşiv malzemesi, koruma altına alınmış ve ilgililerin tetkikine sunuldu.

Arşivlerdeki belgelerden bir bölümü çok gizli olabilir. Bunların da bir zaman sonra tetkike açılması gerekir. Sonsuza kadar saklanacak bir belgenin, bence saklanması gerek de yoktur. Onun imha edilmesi belki daha doğru olur. Mademki, hiçbir zaman "çok gizli", gizlilik derecesinden çıkmayacaktır, o takdirde saklanmasına da gerek yoktur.

Gelecek kuşakları, geçmiş dönemlerde yapılan önemli işler hakkında bilgilendirecek en değerli bilgiler arşivlerimizdedir ama biz maalesef arşivlerimizden yeteri kadar yararlanamıyoruz. Yalnız, bol bol eleştiriyoruz. Eleştirilen o konu, geçmişte neden öyle yapılmıştır, hangi zaruretler karşısında böyle bir işlemin yapılmak zorunluluğu olmuştur, bunlara hiç bakmaz, yalnızca eleştiririz.

Benim de evimde, kendime göre bir arşivim vardır. Zaman zaman onlardan yararlanırım. Ayrıca, devlette hükümet görmüş kişilere de kendilerine göre bir arşiv tutmalarını tavsiye ederim.

Kaynakça:

"Sn. Turgut Özal'ın Anısına", *Türk Kütüphaneciliği*, 7, 2, (1993) s.80-82.